सन्ध्या पहाडीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवनविश्वविद्यालयमानविकीतथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीयविभागको
स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनकालागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सरला थेवे

नेपाली केन्द्रीयविभाग
त्रिभुवनविश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७०

शोधनिर्देशक

. प्रा. डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

सन्ध्या पहाडीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवनविश्वविद्यालयमानविकीतथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीयविभागको
स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनकालागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सरला थेवे
नेपाली केन्द्रीयविभाग
त्रिभुवनविश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७०

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्ष दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति प्रस्तुत गरिएको **सन्ध्या पहाडीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व** शीर्षकको शोधपत्र आदरणीय गुरु **प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल**को कुशलनिर्देशनमा तयार पारेकीहुँ । आवश्यक सरसल्लाह, सुझाव एवम् उद्देश्यमूलक जानकारी, शोधपत्रको निरीक्षण, परिमार्जन तथा शुद्धीकरण गरिदिनुहुने आदरणीय गुरू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शोधकार्य सम्पन्नगर्ने तहमाआवश्यक सामग्री तथा जानकारी उपलब्ध गराउने शोधनायक सन्ध्या पहाडी र प्रस्तुतशोधपत्रतयार गर्दा सम्बन्धितविषयप्रति सल्लाह र सुझावदिनुहुने नेपाली केन्द्रीयविभागका प्रमुख आदरणीय गुरु प्रा.डा. देवी प्रसाद गौतमप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

आफूले जीवनभर सङ्घर्ष गरेर पनि कहिल्यै नथाकीकनमलाई यस अवस्थासम्म ल्याइपुऱ्याउने र आफ्ना रगतपसिनाका थोपासँग मेरो शैक्षिकभविष्य साट्ने मेरा माताआइतारानी थेवे र पिता रामप्रसाद थेवेप्रतिचिर ऋणी रहने छु । मेरो अध्ययन र शोधपत्र लेखनको क्रममामात्रनभएर मेरो जीवनका हरेक सुखदुखमा साथदिने मेरा पुज्यपतिमनीराज सुब्बाप्रति सेवाभाव प्रकट गर्दछु । शोधपत्रलेखनकाक्रममा

आवश्यक राय, सल्लाह र सुझावदिनुहुने र अनुपलब्ध सामग्रीउपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने साथीहरू रञ्जु भट्टराई, युवकउप्रेती, विष्णप्रसाद ज्ञवाली, चूडामणि गौतम (सुर्खेत), शैलेश उपाध्याय, केशवआचार्य (दाङ) प्रति म आभारी छु । प्रस्तुतशोधपत्र लेखनकालागिआवश्यक पुस्तकालयीय सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने केन्द्रीय पुस्तकालयत्रिभुवनविश्वविद्यालय, कीर्तिपुर लगायत विभिन्न सङ्घसंस्था र विभिन्न महानुभावहरू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा म प्रस्तुतशोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर समक्ष पेस गर्दछु ।

....

सरला थेवे

कक्षा रोल्नं- ०८

शैक्षिकसत्र ०६३/०६५

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवनविश्वविद्यालयमानविकीतथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीयविभागकीविद्यार्थी **सरला थेवे**ले **सन्ध्या पहाडीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमातयार पार्नु भएको हो । यसको आवश्यकमूल्याङ्कनकालागिसिफारिस गर्दछु ।

....

प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

शोधनिर्देशक

मिति : २०७०-१२-२०

त्रिभुवनविश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीयविभाग
कीर्तिपुर

मिति : २०७०/१२/३०

स्वीकृतिपत्र

मूल्याङ्कन समिति		हस्ताक्षर
१) प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम	(विभागीयप्रमुख)	....
२) प्रा. डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल	(शोधनिर्देशक)	....
३) नारायणप्रसाद गैरे	(बाह्य परीक्षक)	....

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय

१.१. विषयपरिचय १

१.२. शोधसमस्या १

१.३. शोधकार्यको उद्देश्य २

१.४. पूर्वकार्यको समीक्षा २

१.५. शोधको औचित्य र महत्व ४

१.६. शोधकार्यको क्षेत्र र सीमा ५

१.७. सामग्री सङ्कलन तथा शोधविधि ५

१.८. शोधपत्रको रूपरेखा ६

दोस्रो परिच्छेद : सन्ध्या पहाडीको जीवनी

२.१ जन्म र जन्मस्थान ७

२.२ बाल्यकालर स्वभाव ७

२.३ शिक्षादीक्षा ७

२.३.१ विद्यालयशिक्षा ८

२.३.२ उच्चशिक्षा ८

२.४ दाम्पत्यजीवन र पारिवारिक स्थिति ८

२.४.१ विवाह ९

२.४.२ सन्तान ९

२.४.३ आर्थिक अवस्था ९

२.५ कार्यक्षेत्रमा प्रवेश १०

२.५.१ जागिरमा सङ्लग्नता १०

२.५.२ सङ्घ संस्थामा संलग्नता ११

२.६ व्यक्तिगत रुचि तथा स्वभाव ११

२.७ भ्रमण १२

२.८ साहित्यिक क्षेत्रमा प्रवेश १२

२.८.१ लेखन प्रेरणा र आरम्भ १२

२.८.२ प्रकाशित पुस्तकाकार कृतिहरू १३

२.८.३ प्रकाशित फुटकर रचनाहरू १४

२.८.४ सम्पादनकार्य १४

२.९ सम्मान तथा पुरस्कार १५

२.१० जीवनदर्शन १६

तेस्रो परिच्छेद : सन्ध्या पहाडीको व्यक्तित्व

३.१ विषयप्रवेश १७

३.२ शारीरिक व्यक्तित्व १७

३.३ व्यक्तित्वका विभिन्न पाटाहरू १८

३.३.१ साहित्यकार व्यक्तित्व १८

३.३.१.१ कवि व्यक्तित्व १८

३.३.१.२ गीतकार व्यक्तित्व १९

३.३.१.३ काव्यकार व्यक्तित्व १९

३.३.१.४ कथाकार व्यक्तित्व २०

३.४. साहित्येतर व्यक्तित्व २०

३.४.१ जागिरे व्यक्तित्व २०

३.४.२ संस्थागत व्यक्तित्व २१

३.४.३ सम्पादक व्यक्तित्व २१

३.४.४ कार्यक्रम सञ्चालक तथा उद्घोषक व्यक्तित्व २२

३.४.५ सञ्चारकर्मी व्यक्तित्व २२

चौंथो परिच्छेद : सन्ध्या पहाडीको कृतित्व

४.१ विषयप्रवेश २४

४.३ सन्ध्या पहाडीका कृतिहरूको विश्लेषण २४

४.३.१ मृगतृष्णा तथा अन्य कविताहरू कविता सङ्ग्रहको विश्लेषण २४

४.३.१.१ परिचय २४

४.३.१.३ विषयवस्तु २५

४.३.१.४ सहभागी ३७

४.३.१.४ परिवेश ३९

४.३.४ उद्देश्य ४०

४.३.५ दृष्टिबिन्दु ४१
४.३.६ भाषाशैलीय विन्यास ४३

४.३.२ घामका अक्षरहरू कविता सङ्ग्रहको विश्लेषण ४४
४.३.२.१ परिचय ४५
४.३.२.३ अन्तर्वस्तु/विषयवस्तु ४५
१. युगीन यथार्थको प्रस्तुति ५५
२. प्रणयपरक रागात्मक चेतनाको अभिव्यञ्जना ५७
३. नारी चेतनाको पहिचान र अभिव्यक्ति ५९
४. जीवन र मृत्युबोधी चेतनाको प्रस्तुति ६०
५. शान्तिप्रेमी र राष्ट्रवादी चेतनाको अभिव्यक्ति ६०
६. आशावादिता ६१
७. अन्यविविध सन्दर्भ ६२

४.३.२.३ सहभागी ६३
४.३.२.४ परिवेश ६५
४.३.२.५ उद्देश्य ६५
४.३.२.६ दृष्टिबिन्दु ६७
४.३.२.७भाषाशैलीय विन्यास ६९
४.४ निष्कर्ष ७२
पाँचौ परिच्छेद : उपसंहार तथा निष्कर्ष ७४
सन्या पहाडीसँग लिइएको लिखितअन्तर्वार्ता ८२
सन्दर्भ सामग्री सूची ८६